

JAROSLAVA PEŠKOVÁ

Ve dnech 17.—18. května 1968 uskutečnilo se v Bratislavě rozšířené zasedání komisi dějin filosofie při VKFS, kterého se zúčastnili popřední historici dějin filosofie Filosofického ústavu ČSAV, Filozofického ústavu SAV i přizvaní filosofičtí pracovníci z mi-
moakademických pracovišť.

Na poslední bratislavské poradě, konané ve dnech 6.—8. června 1962 bylo usneseno připravit do konce března 1963 k tisku druhý díl *Antologie z dějin české a slovenské filosofie* a zhruba do pěti let zpracovat monograficky nezpracované úseky a připravit syntetické pojetí. Letošní konference měla po šesti letech vydat počet z těchto úkolů.

Jednání zahájil akademik Ladislav Szántó, který ve jménu Filozofického ústavu SAV přivítal přítomných a v krátkém projevu rozvinul myšlenku o Goethově a Schille-
rově *Hassfreundschaft* jako důležitém předpokladu reálného vzájemného porozumění si rozmanitých sobě blízkých individualit lidských i národních. Po krátkém projevu dr. Eleny Városovové, CSc., ujal se dr. Josef Zumr přehledné zprávy o stavu obou úkolů, usnesených v r. 1962. Konstatoval, že ani jeden z nich nemohl být dosud splněn hlavně pro negativní vztah vedení Filosofického ústavu ČSAV a kolegia k práci na dějinách filosofie. V Bratislavě zásluhou loyálního postoje ředitele ústavu akademika Szántóa k dějinám filosofie, jak vyzdvihla dr. Elena Városová, CSc., bylo možno alespoň v malém kolektivu relativně klidně pracovat. Avšak vzhledem k tomu, že na malém počtu pracovníků z dějin filosofie ležela i zodpovědnost za jiné práce (např. antologie z dějin světové filosofie, její výběr a většinou i překlady, rozpracování aktuálních otázek ze současné západní filosofie atd.), nekoncentrovala se pozornost na do-
kočení úkolu z dějin slovenské filosofie.

*

Jaký je tedy nyní stav prací na prvním úkolu — na druhém dílu antologie? Materiály jsou ospané, medailony i první verze úvodu hotové. Jen papír rukopisu „v šuplíku“ za léta zežloutl a koncepce do jisté míry zestárla.

Je třeba předně doplnit osoby, které z různých důvodů nebyly v minulosti zařazeny buď vůbec nebo velmi neúplně, např. Teige, Mukařovský, Rádl, Hromádka, Masaryk, „davisté“, období tzv. slovenského státu, kdy vznikla nejen řada významných monografií dnešních předních slovenských filosofů (např. dílo Igora Hrušovského a dosud málo zhodnocené dílo Svätopluka Štúra), ale působily i jiné filosofické směry (intuitivní realismus, novotomismus atd.).

Druhou závažnou a obšírně diskutovanou otázkou byla metodologická problematika: mají se vykládat problémy české a slovenské filosofie souběžně a diferencovat jen podle směrů a proudů nebo zvlášť? Má se postupovat podle národních hledisek či nikoliv? Odliší se nějak první a druhý svazek metodologicky, když mezi nimi leží tolik let? První díl vycházel konec konců z apriorní teze o marxistické filosofii jako v každém směru nejvyšším stupni myšlení a k tomu se hledaly doklady v minulém vývoji filosofie. Dnes třeba pojímat každé období jako tematizaci problémů, dialog názorů. Po obšírné diskusi, které se zúčastnili všichni přítomní a vyjádřili shodné názory, byly přijaty tyto závěry: počátkem října uspořádat užší redakční poradou autorů, kteří rozhodnou o defini-

tivním zařazení filosofů a na základě hotových textů znovu uváží strukturu díla, v níž bude zřejmě třeba zkloubit několik metodologických hledisek dohromady, jak to vyžaduje složitost a rozmanitost materiálu.

*

Ani pokud jde o druhý úkol — syntetické dějiny české a slovenské filosofie — nebylo možno pro negativní postoj nadřízených orgánů k této práci usnesení realizovat v celém rozsahu. Zatím pokročila práce především na nejstarším období českých dějin. Byla formována fundovaná východiska při analýsu husitské ideologie, její souvislosti s děním mimo naší zemi (Kalivoda, Molnár, edice pramenů), rozvinulo se komeniologické bádání, které poukázalo na nemalý filosofický přínos, nově se objevuje problém pobělohorské doby — pozdní scholastiky. Z filosofie 19. století byla nově zpracována některá témata jednak v *Přehledě z dějin slovenské filosofie* (Bratislava, 1965), jednak ve sborníku *Streit um Hegel*, kde byla podrobně rozvinuta tematika hegelianismu v Čechách i na Slovensku. Poslední práce O. Loužilové, M. Machovce a L. Nového posunuly dále masarykovské bádání, pokročilo studium Rádla a Hromádky (Nový, Hejdánek), vyšly nové práce o pozitivismu (Cetl, Gabriel, Hlavoň, Kosek). Pokud jde o nejnovější dobu, věnovala se slovenská filosofie zejména období meziválečnému, filosofii období slovenského státu (Uher) a problémům marxismu na Slovensku (Kopčok), období humanismu a baroka spracovává dr. Teodor Münz, CSc. V Čechách se objevily nové práce o Klímovi (Patočka, Zumr), dějiny českého strukturalismu (Černý, Chvatík, Kalivoda), na vyšší stupeň se dostala bádání o naší meziválečné avantgardě (Chvatík, Kalivoda). Do tisku je připravena bibliografie české marxistické filosofie mezi dvěma válkami a na překlad do německého jazyka *Přehled z dějin slovenské filosofie* (Várossová).

Závěrem formulovali dr. Elena Várossová, CSc. a dr. Josef Zumr, CSc., jako vedoucí tohoto úkolu následní hlavní úkoly:

Prohloubit studium humanismu a reformace, zintenzivnit bolzanovské bádání a využít práci kolektivů, které se touto problematikou po různých stránkách již zabývají. Využít badatelsky Tyršových rukopisů. Na Slovensku znovu prozkoumat filosofii dvacátého století a její vztahy k evropské filosofii té doby. Na svou analýsu čeká protipositivistická oposice na přelomu století a s tím související potřeba prohloubit studium Masaryka. Zcela nezpracováno je dosud v Čechách i na Slovensku období po r. 1945. V tomto směru je zatím připravováno vydání dokumentů, které zasahovaly do filosofie zvenku, i diskusí, které tato usnesení pomáhaly realizovat.

*

Druhý den jednání zahájila dr. Elena Várossová, CSc., návrhem, aby konference zaujala stanovisko k otázkám, které by měli zástupci komise pro dějiny filosofie prozrazovat na společném zasedání českého a slovenského kolegia pro filosofii v Liblicích. K této otázce formuloval doc. Nový jako předseda komise úvodem několik námětů, knimž se pak rozvinula obšírná diskuse, z níž vyjímáme několik hlavních problémů:

1. *Technické předpoklady další práce na dějinách filosofie.* Zájem diskutujících se soustředil především k problematice úlohy vědeckých společností v nových podmínkách. Zatímco na Slovensku se Filosofická společnost zdárně rozvíjí, bylo by třeba v Čechách rozvinout v Jednotě filosofické některé další funkce. Především půjde o to učinit z ní vědeckou společnost, která by měla možnost spojit zájmy oboru s daleko širším rejstříkem, než jak je to umožněno ve státních orgánech různého typu. Měla by disponovat určitým kapitálem, měla by mít ediční právo, vydát periodikum, být partnerem mezi-

národních organizací a získat vlastní devisové konto. Na základě této diskuse rozhodla se konference doporučit kolegiu a Filosofickému ústavu ČSAV, aby zaplánoval takovou agendu vědecké společnosti do finančního plánu. Jednota takto pojatá spojovala by různé názorové skupiny a filosofické směry, byla by právním subjektem a disponovala by aspoň minimálním aparátem jako jiné vědecké společnosti toho typu u nás. Bez ohledu na osudy kolegií v dalším vývoji Akademie byla by protějškem profesionálně služebního typu organizace, jímž kolegia dnes v podstatě jsou.

V další diskusi vyslovil zejména dr. Jiří Černý, CSc., a s ním řada dalších podiv nad tím, že v materiálech pro přípravu kolegií mluví se v superlativech o práci řady týmů v Akademii, avšak o komisi pro dějiny filosofie tam není ani slova. Kdybychom místo o komisi mluvili o týmu, bylo by překvapením, že tento tým přestože trpěl nejmě v Čechách nejrůznější příkoří, směřující až k likvidaci dějin filosofie jako oboru, svou prací si vydobyl respekt a uznání. Současná konference v Brně o strukturalismu ukázala významné teoretické oživení a nezbytnost otevřít možnosti pro všechny směry a tendence marxistické i nemarxistické filosofie. Je třeba soustředit k práci na dějinách novodobé filosofie různá zájmová i názorová seskupení. Aktuální je zejména potřeba vytvořit na Filosofickém ústavu skupinu pracovníků, zabývajících se přímo studiem teoretické problematiky moderní theologie. V tomto směru by bylo užitečné využít podle možností pracovníků, studujících v současné době sociologické aspekty „dialogu“.

Nezbytnou podmínkou úspěšné práce týmu a filosofů vůbec je možnost realizovat se. Avšak možnosti publikovat vědecké práce v Akademii jsou téměř nulové (v poslední době jen jedna filosofická práce a jedna práce s filosofickými aspekty, jejímž autorem je však právník). Přitom platové zařazení pracovníků Akademie je regulováno množstvím publikací. V této souvislosti se objevil v diskusi požadavek podpory ediční činnosti. Bylo by užitečné vydávat periodikum (ročenku), jehož předmětem by byly otázky dějin české a slovenské filosofie. Toto periodikum vydávat společně buď na Slovensku nebo v Čechách podle optimálních tiskárenských možností. Vzhledem k tomu, že, jak upozornil dr. Hlavoň z Brna, zůstala v pozůstalostech díla, která by měla být vydána (Bláha, další svazek Novotného, Engliš) a vzhledem k potřebě reedice některých meziválečných děl bylo by účelné zavést v nějaké podobě řadu suplement tohoto periodika. Konference se rozhodla také podpořit úsilí o vydávání nového časopisu pro teoretické otázky marxismu a podporovat i další ediční podniky. Zejména bylo uvažováno o spolupráci s kurátorem Masarykova ústavu a o možnosti symposia o Masarykovi pod patronací UNESCO. V rámci naléhavých potřeb zejména vysokých škol podporovat vydávání přehledů, napsaných jedním autorem, namísto kolektivních prací, které si vyžadují příliš mnoho času anebo jsou spíše sborníky.

2. *Závěry k rozvoji práce na dějinách filosofie.* V diskusi byl dohodnut definitivní časový plán pro realizaci obou úkolů z r. 1962. Tento plán je obsažen v usnesení.

3. *Zhodnocení konference o strukturalismu.* Tým historiků filosofie velmi pozitivně zhodnotil tuto konferenci, zdůraznil význam podobných setkání, vyslovil plný souhlas s námětem na mezinárodní (event. bilanterní spolu s Francií) konferenci o strukturalismu a vyslovil plný souhlas se závěry konference.

Na závěr vyslovili čeští účastníci konference srdečný a upřímný dík za péči a pozornost, se kterou byl našimi hostiteli připraven program pro účastníky i mimo zasedání.